

правові норми, що обумовлює актуалізацію у суспільстві принципу верховенства права.

Безперечно, з боку представників політичної еліти України необхідним є без зайвих слів та власного піару реальні дії щодо стабілізації економіки країни так, аби для пересічного громадянина «економічне виживання» перейшло на рівень якісного життя на практиці. Тільки у такий спосіб можливі зрушення у кількісному вимірі довіри до влади та подолання соціальної апатії, системного розчарування та аполітичності населення. На фундаменті чого можна говорити про можливість утвердження національної ідеї як системоутворюючого фактору українського суспільства, переведення його на якісно вищий рівень – рівень громадянського суспільства, та системоутворюючого елементу державної політики. Цієї ж думки притримуються і такі науковці як С. Лепехін та А. Білас, говорячи про очевидність уповільнення та проблематичності становлення України як держави без цілеспрямованої державної політики з чітко окресленою національною програмою розвитку й утвердження української культури [3, с. 241].

Підсумовуючи, варто відзначити необхідність спрямування дій політичних лідерів України, з одного боку, на стабілізацію політичної системи держави із середини та створення гідних умов політичного та економічного життя, що забезпечить у такий спосіб платформу для активізації та вільного розгортання громадянських та інтеграційних процесів у суспільстві, а, з іншого боку, на чітке програмне визначення внутрішнього та зовнішнього вектору розвитку держави. Концептуальним змістом внутрішнього вектору має стати національна ідея як основа ідентичності членів українського суспільства, а у зовнішньому напрямку – мирне врегулювання внутрішнього військового конфлікту, навіть попри постійну підтримку його з-зовні, та послідовне впровадження курсу на європейську та європейсько-атлантичну інтеграцію.

Список використаних джерел

1. Гавриленко І. Социогрупповая структура гражданского общества [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/6210-sotsiogrupperovaja-struktura-gromadjanskogo-suspilstva.html>. – Название с экрана.
2. Индекс инфляции в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://deltasoft.dp.ua/index/inf/?2016>. – Название с экрана.
3. Лепехін С., Білас А. Українська національна ідея в дослідженнях Володимира Матвійшина: реконструкція українсько-європейських літературних діалогів // *Іноземна філологія*. – 2014. – Вип. 126. – Ч. 1. – С. 236–243.
4. Национальная психологическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vocabulary.ru/termin/integracija-gruppovaja.html>. – Название с экрана.
5. Степаненко В. Социологическая концепция гражданского общества в постсоветском контексте // *Социология: теория, методы, маркетинг*. – 2000. – № 3. – С. 5–20.
6. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 575 с.

References

1. Gavrilenco I. Sociogrupperovaja struktura grazhdanskogo obshhestva [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/6210-sotsiogrupperovaja-struktura-gromadjanskogo-suspilstva.html>. – Nazvanie s jekrana.
2. Indeks infliacii v Ukraine [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://deltasoft.dp.ua/index/inf/?2016>. – Nazvanie s jekrana.
3. Lepchin Je., Bilas A. Ukrai'ns'ka nacional'na ideja v doslidzhennjah Volodymyra Matvii'shyna: rekonstrukcija ukrai'ns'ko-

jevropejs'kyh literaturnyh dialogiv // *Inozemna filologija*. – 2014. – Vyp. 126. – Ch. 1. – S. 236–243.

4. Nacional'naja psihologicheskaja jenciklopedija [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://vocabulary.ru/termin/integracija-gruppovaja.html>. – Nazvanie s jekrana.

5. Stepanenko V. Sociologicheskaja koncepcija grazhdanskogo obshhestva v postsovetskom kontekste // *Социология: теория, методы, маркетинг*. – 2000. – № 3. – С. 5–20.

6. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar'. – M.: INFRA-M, 1997. – 575 s.

Vlasenko Yu. K., candidate of political sciences, senior lecturer at the Department of Humanities and Law Sciences of Donetsk National University of Economics and Trade named after Mikhail Tugan-Baranovsky (Ukraine, Kriviy Rig), ulianna1501@mail.ru

Ideological founding of integration processes in Ukraine

In the article talked about the necessity of ideological foundation for integration processes in Ukrainian society. An author marks the presence of crisis of the political system, that requires a conceptual comprehension at state level. Influence of sharp public questions is analysed on converting of atomized Ukrainian society into the integrated organic public unity. An author deems it wise to choose the Ukrainian ethnos as basis of development of society. And a national idea is able to become ideological basis and to unite people not looking on socio-economic, religious or any other status. The necessity of approach of the systems is marked to the state settlement of both internal and external vector of politics.

Keywords: integration, social-group structure of society, middle class, national idea, base values of culture.

* * *

УДК 94(477.75):[327.88:070(470)]«1997/2006»

Гапєєва О. Л.,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, докторант, Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (Україна, Львів), o.gapeewa@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНІ КАМΠΑНІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА КРИМСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ (1997–2006 РР.): ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Інформаційно-пропагандистська діяльність Російської Федерації на Кримському півострові в пострадянський період належить до маловивчених питань новітньої історії України.

У попередніх наукових студіях автором визначено особливості інформаційно-пропагандистської кампанії РФ під час подій на острові Коса Тузла та діяльність громадських організацій на півострові Крим протягом 1993–2013 рр. щодо формування проросійських настроїв у молодіжному середовищі.

Автором досліджено форми і методи інформаційного впливу на російськомовне населення АРК зі сторони Російської Федерації із залученням проросійських громадських організацій в період проведення спільних українсько-американських навчань в рамках програми «Партнерство заради миру» – міжнародні навчання «Sea Breeze» у 1997 і 2006 рр., виділено основні напрямки інформаційної кампанії щодо подій навколо острова Коса Тузла у 2004 р.

Ключові слова: півострів Крим, острів Коса Тузла, інформаційно-пропагандистська кампанія, російсько-українське протистояння.

Президент України Петро Олексійович Порошенко у своєму зверненні, присвяченому другій річниці початку опору російської окупації в Криму зазначив, що Росія готувалася до захоплення півострова, починаючи з 1991 року. І хоча керівництво України того часу існуючу загрозу усвідомлювало, однак недооцінювало [1].

Аналіз публікацій у періодичних виданнях, вивчення аналітичних матеріалів та досліджень українських науковців щодо історичних передумов подій на Кримському півострові у 2014 р. дає підстави стверджувати, що протягом всього періоду незалежності України Російська Федерація (далі – РФ) підтримувала антиукраїнські настрої серед російськомовного населення Автономної Республіки Крим (далі – АРК), активно використовуючи для цього

засоби масової інформації, так і громадські організації проросійського спрямування. Останні, в свою чергу, під гаслами збереження соціально-культурних традицій та підтримання взаємовідносин із співвітчизниками, починаючи з 1993 р., здійснювали цілеспрямовану інформаційну політику щодо формування антиукраїнської світоглядної позиції серед населення півострову, зосереджуючи свою увагу на молодіжному середовищі. Окрім загальновідомих форм діяльності: організації і проведенні мітингів, пікетів, демонстрацій та «круглих столів», окремим напрямом роботи серед молоді стала організація молодіжних військово-патріотичних таборів на зразок «Донузлав-АнтиНАТО». Беззаперечним також є факт активної участі у подіях «Кримської весни» членів громадсько-політичних рухів та партій проросійського спрямування, що існували на півострові.

Метою статті є дослідження основних тенденцій інформаційно-пропагандистських кампаній Російської Федерації проти України у період часу, визначений хронологічними рамками дослідження. Починаючи з 1997 р. по 2006 р. на території півострову зафіксовано кілька потужних інформаційних кампаній, спрямованих, передусім, на дискредитацію зовнішньополітичного курсу України щодо вступу до Північноатлантичного Альянсу, ревізію історичних подій та, відповідно, перегляду кордонів нашої держави.

Наукова новизна роботи полягає у проведенні комплексного наукового дослідження щодо інформаційної діяльності РФ проти України в контексті формування антиукраїнських та антинатовських настроїв серед населення півострову в період 1997–2006 рр. У науковий обіг введено інформаційні джерела, пов'язаних з висвітленням вищевказаних подій.

Історичні передумови подій на Кримському півострові, на жаль, належать до недостатньо вивчених проблемних питань новітньої історії України. Невиправдану пасивність у цьому питанні продемонструвала й українська історична наука: тільки після сумнозвісної «Кримської весни» з'явилися ґрунтовні праці (наприклад, Крим: шлях серед віків: історія у запитаннях та відповідях. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. – 456 с.) на протигагу творам відомих російських істориків, політологів, а також російських державних організацій та історичних шкіл, що працюють в даному напрямку.

Слід зазначити, що до 2014 р. вітчизняними науковцями здійснювались дослідження правничого характеру [2] та вивчення подій щодо конфлікту на острові Коса Тузла в контексті вивчення ролі другого президента України Л. Д. Кучми у його розв'язанні [3].

У наших попередніх наукових студіях досліджено особливості інформаційно-пропагандистської кампанії РФ під час подій на острові Коса Тузла [4] та діяльність громадських організацій на півострові Крим протягом 1993–2013 рр. щодо формування проросійських настроїв у молодіжному середовищі [5].

Окремо слід зупинитись на аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень, у якій проаналізовано законодавчу діяльність Верховної Ради АР Крим у мовній політиці в якості прикладу створення передумов сепаратизму на регіональному рівні [6] та дослідженні В. Горбуліна, у якій розглянуто

окремі напрямки пропагандистської діяльності РФ в контексті підготовки агресії проти України [7].

Після невдалих спроб виходу АРК з України у 1992, 1994 та 1995 рр., першою резонансною подією на півострові стали акції протесту, організовані громадським об'єднанням «Трудова Росія» і представниками Комуністичної партії України щодо проведення міжнародних навчань «Sea Breeze-1997» у Донузлаві.

Хронологія та перебіг вищевказаних подій розглянуто нами у [5]. Зауважимо лише, що антинатовська інформаційно-пропагандистська кампанія, розгорнута проросійськими силами Криму за підтримки суспільно-політичних і партійних організацій Росії, проводилась із застосуванням класичних форм і методів, притаманних заходам подібного спрямування: дезінформація, фальсифікація та перекручення фактів з метою формування негативного іміджу України на міжнародній арені, унеможливлення отримання Україною фінансової допомоги для реформування та розвитку морської компоненти Збройних Сил й зриву заходів щодо підвищення рівня підготовки української армії. Попри значні зусилля проросійських провокаторів навчання було проведено, а РФ залишилася єдиною країною Чорноморського регіону, яка відмовилася брати в них участь [5].

Слід зауважити, що на сторінках кримської преси в цей період часу також містилися провокаційні матеріали, спрямовані проти країн Альянсу і України [5; 8]. Добре зрежисована у Кремлі інформаційно-пропагандистська кампанія виявилася вдалим супроводженням заходів, спрямованих на зриву заходів бойової підготовки збройних сил. І хоча військова мета навчань була досягнута, Україна програла війну в інформаційному просторі: протягом згаданих подій у ньому безперешкодно хазяїнували російські пропагандисти [8; 9].

Влітку 1999 р., на День Незалежності України, члени Націонал-більшовицької партії Росії здійснили політичну акцію – в центрі Севастополя, на вулиці Ушакова на вежі будівлі Клубу моряків встановили плакат «Севастополь – русский город!», а на шпиль вежі розмістили – прапор Націонал-більшовицької партії Росії. Потім прикували себе ланцюгами до вежі і зверху розкидали листівки: «Кучма – подавишься Севастополем» [10].

В агітаційних матеріалах, виконаних у кращих традиціях комуністичної пропаганди, роз'яснювалося, що ця політична акція проводиться як протест проти окупації Севастополя Україною, а також проти майбутнього вступу України в Північноатлантичний Альянс і ратифікації Договору між Україною і Росією. Звичайно, порушники громадського порядку були заарештовані, засуджені на 15 днів виправних робіт українським судом і пізніше передані російській стороні [10]. Але, як не прикро, українські ЗМІ не дали належної відповіді: висвітлюючи перебіг подій, вони обмежилися лише публікацією в газеті ВМФ України «Флот України». Забігаючи наперед, слід зазначити, що безпосередні учасники акції протесту нині активно ведуть блоги й сторінки у соціальних мережах, де розміщують спогади про захоплення башти.

До конфлікту навколо острова Коса Тузла – спадку, що залишився після розпаду СРСР через низку невіршених питань щодо демаркації та делімітації

кордонів двох держав та експлуатації Керченської затоки, залишалось чотири роки.

Аналіз змісту публікацій у російських ЗМІ під час подій на острові Коса Тузла дозволяє зробити висновок, що у згаданий період часу була розгорнута потужна інформаційна кампанія з метою фальсифікації історичних фактів, формування негативної думки про керівництво та політичну еліту України, дискредитації української армії. Окремо слід вказати на застосування образливої риторики на адресу політичних партій та рухів України.

Нами визначено сім основних інформаційних напрямків супроводження конфлікту, серед яких:

– нав'язування думки, що населення Кримського півострова є проросійськи налаштованим і підтримує російську політику;

- активне використання фейкових повідомлень;
- дискредитація керівництва незалежної України;
- дискредитація керівництва АР Крим;
- порівняння конфлікту з подіями на острові Даманський і формування думки про неможливість війни між братніми народами;

– переконання, що Північноатлантичний альянс не надасть Україні необхідної допомоги.

Відповідні дії українських мас-медіа були невпевненими та нерішучими й обмежувались лише публікаціями з офіційних сайтів державних органів влади і управління [4].

Наступною подією в ланцюжку цілеспрямованого інформаційного пресингу стали події, пов'язані зі зривом навчань «Sea Breeze» в травні–червні 2006.

Слід зазначити, що за попередньо узгодженим Планом дій Україна–НАТО було заплановано проведення чергових українсько–американських миротворчих навчань на 17 червня 2006 року. Вони мали велике значення для української армії за своїми масштабами і були необхідними в контексті підвищення рівня боєздатності українського флоту, а також одним із заходів з підготовки ВМС України до участі в антитерористичній операції НАТО «Активні зусилля» [11].

Події набули розголосу, коли навесні 2006 року американський корабель Adventure, завантажений військовою технікою, зайшов у Феодосійський морський порт. Російські пропагандисти знову витлумачили цей факт, як можливе розгортання військової бази НАТО в Криму. І коли Adventure зайшов у Феодосію і став розвантажуватися, обурені місцеві громадяни перекрили вихід з порту, щоб не допустити переміщення військової техніки на вулиці міста.

Згадані події знайшли відображення у книзі Дмитра Жмуцького. За автором «...нынешнее феодосийское противостояние выглядит первым сигналом того, что юго–восток Украины выходит из гражданского анабиоза и учится отстаивать свои интересы путем массовых ненасильственных акций» [12].

Активну участь у зазначених подіях взяли формування козаків. Пізніше до них приєдналися члени партійних та громадських організацій, представники органів місцевого самоврядування. Протестанти облаштували наметове містечко і розвішали плакати з закликом не допустити війська НАТО в місто. Члени комуністичної партії розташували штаб опору в місцях

проживання американських військовослужбовців – у Феодосії та Алушті [11].

Директор Інституту країн СНД Костянтин Затулін (депутат Державної Думи Росії) разом зі співробітниками щойно створеного Севастопольської філії Інституту країн СНД взяв активну участь у цих події. Після виступу на мітингу у Феодосії йому вперше було заборонено у в'їзді та перебуванні на території України, а двома місяцями пізніше він був нагороджений російським Орденом Дружби [12].

Небайдужі громадяни Севастополя навіть почали збір грошей на потреби протестантів, навіть порівнювали свої дії з подіями на першому Майдані. За повідомленнями російських ЗМІ, матеріальна допомога надходила з усіх регіонів Росії і навіть з Німеччини. Президент України В. Ющенко у своєму виступі зазначив, що такі заходи напевно фінансуються з за кордону. Він акцентував законність проведення навчань, оскільки попередньо Верховна Рада України проголосувала за План дій «Україна–НАТО» [11; 13].

У той же період часу Верховна Рада Криму проголосувала за рішення щодо оголошення півострову територією без НАТО. За даними інформаційних агентств, за це віддали свої голоси 61 з діючих 78 депутатів місцевого парламенту [14].

Депутати обґрунтували своє рішення тим, що населення автономії висловлює невдоволення у зв'язку із збільшенням контингенту іноземних військ на півострові, а також вимагали заборонити допуск представників США і НАТО до голосування з цього питання у Верховній Раді України та відмінити проведення навчань «Sea Breeze–2006» [14].

Чимало претензій було також висловлено на адресу представника президента в Криму Геннадія Москаля, зокрема, про несвоєчасне інформування Президента України про стан справ на півострові. Крім того, було прийнято рішення про створення комісії «з розслідування антидержавних дій президента України та міністра закордонних справ України» [15].

Цікавим є виступ Костянтина Затуліна на мітингу, присвяченому десятій річниці феодосійських подій 2006 р. У своїй промові він стверджує, що «...поводом к народному возмущению весной – летом 2006 года стал произвол «оранжевых» украинских властей и их заокеанских хозяев, высадившихся на крымской земле для осуществления провокационных маневров «Си Бриз». ...Протест 2006 года был важной вехой на пути Крыма в Россию. Кому–то, может быть, кажется, что возвращение Крыма в Россию в 2014 году было единичным актом. ...Но мы знаем, что победа ковалась в борьбе все 23 года незаконного и несправедливого нахождения Крыма и Севастополя в составе Украины».

Вищевикладені факти переконливо свідчать, що за підтримки проросійських громадсько–політичних організацій Криму Російською Федерацією на півострові були розгорнуті потужні інформаційно–пропагандистські кампанії з метою фальсифікації історичних фактів, ревізії історичних подій, формування негативної думки про керівництво і політичну еліту України, дискредитації української армії, країн–членів НАТО, усілякій перешкоді підвищенню бойової підготовки українських військовиків.

Протягом зазначеного періоду часу на півострові також проводилися неофіційні «референдуми» про надання російській мові статусу державної, про братні народи, про вступ в НАТО, тощо.

Список використаних джерел

1. Росія готувалася до захоплення Криму з 1991 року: звернення Президента України щодо другої річниці початку спротиву російській окупації Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-shodo-drugoyi-richnici-pochatku-sproti-36799>.

2. Острійчук О. Історико-правовий аспект приналежності острова Тузла [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.poltava.ua/index.php?id=aktualn-pitannya-yuridichno-tematiki>.

3. Личенко А. П. Україна – не Росія: роль Л. Д. Кучми у вирішенні російсько-українського конфлікту навколо острова Тузла / А. П. Личенко // Інтелігенція і влада. – 2009. – Вип.29. – С.203–209.

4. Гапеева О. Л. Інформаційно-пропагандистська кампанія Росії проти України під час конфлікту на острові Коса Тузла / О. Л. Гапеева // Військово-науковий вісник. – №25. – С.266–280.

5. Гапеева О. Л. Діяльність громадсько-політичних організацій на Кримському півострові в контексті формування проросійських настроїв у молодіжному середовищі / О. Л. Гапеева // Схід. – №5 (145). – С.40–45.

6. Ризики регіональної мовної політики: негативний досвід АР Крим: Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1619/>.

7. Горбулін В. Ко второй годовщине российской агрессии против Украины / В. Горбулін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cripo.com.ua/?sect_id=3&aid=208398.

8. Семена Н. Реальный резонанс условного землетрясения [Електронний ресурс] / Н. Семена // Дзеркало тижня. – 1997. – 29 серпня. – Режим доступу: <http://gazeta.zn.ua/ARCHIVE/realnyy-rezonans-uslovnogo-zemletryaseniya.html>.

9. Маркина М., Колычев В. Си бриз. Крым. НАТО отдыхает / М. Маркина, В. Колычев // Московский комсомолец. – 27 августа 1997. – №160.

10. 1999. Захват Башни моряков. Севастополь, НПБ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://artprotest.org/cgi-bin/news.pl?id=3331>.

11. Соколюк С. М. Срыв учений «Си Бриз-2006» – репетиция «гибридной» войны России против Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://qha.com.ua/ru/politika/sriv-uchenii-si-briz2006-repetitsiya-gibridnoi-voini-rossii-protiv-ukraini/155900>.

12. Жмуцкий Д. Операция АнтиНАТО. Феодосийская модель [Електронний ресурс] / Д. Жмуцкий. – Режим доступу: <http://testlib.meta.ua/book/92284/>.

13. Касьяненко Н. Журналисты газеты «Флот України» протестуют [Електронний ресурс] / Н. Касьяненко // День. – 2006. – 13 июня. – Режим доступу: <http://day.kyiv.ua/ru/article/den-planety/protiv-informacionnogo-oruzhiya-golodovka>. – Название с экрана.

14. Крым объявлен «территорией без НАТО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lenta.ru/news/2006/06/06/crimea/>. – Название с экрана.

15. Постпреду президента Украины в Крыму не удастся заставить депутатов «полюбить НАТО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://regnum.ru/news/polit/700031.html>.

16. Затулин К. Десять лет первой победе над НАТО в Крыму [Електронний ресурс] / К. Затулин. – Режим доступу: <http://www.novoross.info/general/35100-konstantin-zatulin-desyat-let-pervoy-pobede-nad-nato-v-krymu.html>

References

1. Rosija gotuvalasja do zahoplennja Krymu z 1991 roku: zvernennja Prezydenta Ukrai'ny shhodo drugoi' richnicy pochatku sprotyvu rosijs'kij okupacii' Krymu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-shodo-drugoyi-richnici-pochatku-sproti-36799>.

2. Ostrijchuk O. Istoryko-pravovyj aspekt prynalezhnosti ostrova Tuzla [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pravo.poltava.ua/index.php?id=aktualn-pitannya-yuridichno-tematiki>.

3. Il'chenko A. P. Ukrai'na – ne Rosija: rol' L. D. Kuchmy u vyrisshenni rosijs'ko-ukrai'ns'kogo konfliktu navkolo ostrova Tuzla / A. P. Il'chenko // Inteligencija i vlada. – 2009. – Vyp.29. – S.203–209.

4. Gapejeva O. L. Informacijno-propagandyst'ska kampanija Rosii' proty Ukrai'ny pid chas konfliktu na ostrovi Kosa Tuzla / O. L. Gapejeva // Vijs'kovo-naukovyj visnyk. – №25. – S.266–280.

5. Gapejeva O. L. Dijal'nist' gromads'ko-politychnyh organizacij na Kryms'komu pivostrovi v konteksti formuvannja prorosijs'kyh nastroi'v u molodizhnomu seredovyshhi / O. L. Gapejeva // Shid. – №5 (145). – S.40–45.

6. Ryzkyky regional'noi' movnoi' polityky: negatyvnyj dosvid AR Krym: Analitychna zapyska [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1619/>.

7. Gorbulin V. Ko vtoroj godovshhine rosijskoj agressii protiv Ukrainy / V. Gorbulin [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://cripo.com.ua/?sect_id=3&aid=208398.

8. Semena N. Real'nyj rezonans uslovnogo zemletryaseniya [Elektronnyj resurs] / N. Semena // Dzerkalo tizhnja. – 1997. – 29 serpnja. – Rezhim dostupa: <http://gazeta.zn.ua/ARCHIVE/realnyy-rezonans-uslovnogo-zemletryaseniya.html>.

9. Markina M., Kolychev V. Si briz. Krym. NATO otdyhaet / M. Markina, V. Kolychev // Moskovskij komsomolec. – 27 avgusta 1997. – №160.

10. 1999. Zahvat Bashni morjakov. Sevastopol', NBP. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://artprotest.org/cgi-bin/news.pl?id=3331>.

11. Sokoljuk S. M. Sryv uchenij «Si Briz-2006» – repeticija «gibridnoj» vojny Rossii protiv Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://qha.com.ua/ru/politika/sriv-uchenii-si-briz2006-repetitsiya-gibridnoi-voini-rossii-protiv-ukraini/155900>.

12. Zhmuckij D. Operacija AntiNATO. Feodosijskaja model' [Elektronnyj resurs] / D. Zhmuckij. – Rezhim dostupa: <http://testlib.meta.ua/book/92284/>.

13. Kas'janenko N. Zhurnalisty gazety «Flot Ukrai'ny» protestujut [Elektronnyj resurs] / N. Kas'janenko // Den'. – 2006. – 13 ijunja. – Rezhim dostupa: <http://day.kyiv.ua/ru/article/den-planety/protiv-informacionnogo-oruzhiya-golodovka>. – Nazvanie s jekrana.

14. Krym ob#javlen «teritoriej bez NATO» [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://lenta.ru/news/2006/06/06/crimea/>. – Nazvanie s jekrana.

15. Postpredu prezidenta Ukrainy v Krymu ne udast'sja zastavit' deputatov «poljubit' NATO» [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <https://regnum.ru/news/polit/700031.html>.

16. Zatulyn K. Desjat' let pervoj pobede nad NATO v Krymu [Elektronnyj resurs] / K. Zatulyn. – Rezhim dostupa: <http://www.novoross.info/general/35100-konstantin-zatulin-desyat-let-pervoy-pobede-nad-nato-v-krymu.html>

Gapejeva O. L., Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher, Doctorate student, Lviv National military Academy named after hetman Sagaydachny (Ukraine, Lviv), o.gapeewa@gmail.com

Awareness-raising activity of the Russian federation on the Crimean Peninsula (1997–2006): historical aspect

Awareness-raising activities of the Russian Federation on the Crimean Peninsula in the post-Soviet period refers to the insufficiently studied issues of modern history of Ukraine.

In previous research works, the author determined the features of promotional campaign of the Russian Federation during the events on the island of Kosa Tuzla and the activities of public organizations in the Crimean Peninsula during 1993–2013 for the formation of Pro-Russian moods in the youth environment.

The author analyzed the forms and methods of informational influence by the Russian Federation with attraction for these purposes of the Pro-Russian public organizations in the period of the joint Ukrainian-American exercises in the framework of the program «Partnership for peace»: international exercises «Sea Breeze» in 1997 and 2006, highlights the main directions of the information campaign regarding the events around the island of Kosa Tuzla in 2004.

Keywords: the Crimean Peninsula, awareness-raising activity, Ukrainian-Russian confrontation.

* * *